

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертацію
Валькової Катерини Геннадіївни
„Жанрово-комунікаційні особливості книги подорожніх нарисів Іллі Ільфа і
Євгена Петрова „Одноповерхова Америка”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук із
соціальних комунікацій зі спеціальності
27.00.04 – теорія та історія журналістики

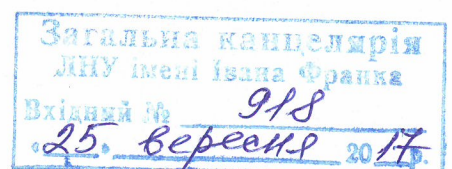
В інформаційному суспільстві дещо нівелюються жанри художньо-публіцистичної групи. Натомість подорожній нарис, генеза якого має долітературне походження й сягає періоду міфопоетичної моделі людини й світу, демонструє стійку стабільність, а кожна епоха лише привносить свої інваріанти в його жанрову природу.

Дисертація К. Г. Валькової присвячена комплексному аналізу книги подорожніх нарисів Іллі Ільфа і Євгена Петрова „Одноповерхова Америка” – як соціально-комунікаційного феномена.

Дослідниця зуміла типологічно систематизувати історичні й біографічні джерела, пов'язані з обставинами поїздки Іллі Ільфа і Євгена Петрова в кінці 35 – на початку 36 р. до США, та опрацювати критичні матеріали та рецензії на книгу, яка з'явилася в результаті подорожі.

Продумана концепція роботи, основу якої склала передусім теорія подорожнього нарису, розроблена професором Олександром Александровим, дала змогу дисертантці довести, що процес відбору, оцінки, відображення, аналізу та інтерпретації фактів американської дійсності, специфічний для кожного виду масової комунікації, визначають авторські комунікаційні установки; основу жанрової форми книги становить путівник, який традиційно виконує функцію збору, систематизації та збереження інформації про шлях мандрівників.

Системність та логічність використаних дослідницьких прийомів обґрунтовуються серйозним науковим підходом К. Г. Валькової до формулювання основної гіпотези дослідження та її доведення на теоретико-методологічному, аналітичному та емпіричному рівні.

Цілісність й завершеність роботи демонструє покроковість виконаного дослідження, що відображено у назвах підрозділів: «Передісторія та історія створення «Одноповерхової Америки», «Критики, науковці та читачі: рецепція книги», «Проблематика книги й авторські комунікаційні установки», «Форми реалізації авторських інформаційних інтенцій», «Когнітивно-публіцистичне осмислення фактів», «Путівник як основа книги подорожніх нарисів Ільфа і Петрова», «Маршрут подорожі, оповідь про шлях і архітектоніка книги», «Функції опозиції «своє – чуже», «Нарисовий жанровий зміст», «Жанровий зміст «голлівудського тексту», «Політичний текст». Відтак важливе наукове значення рецензованої дисертаційної роботи полягає в тому, що в ній випрацювана загальна модель жанрового аналізу подорожнього нарису, на яку можуть спиратися дослідники.

Цінність поданої на захист наукової роботи полягає не лише в тому, що в ній здійснено реконструкцію комунікаційних установок журналістів Іллі Ільфа та Євгена Петрова, яка дала можливість стверджувати, що в „Одноповерховій Америці” домінують авторські інформаційні інтенції в поєднанні із когнітивно-публіцистичними і пропагандистськими, відсутня художня образність, натомість висока частотність тропіки виконує апперцепційну масово-комунікаційну функцію, створено типологію жанрового змісту книги, яка демонструє визначальний вплив на її структуралізацію комунікаційних установок автора; а й у тому, що переконливо доведено: книга Іллі Ільфа та Євгена Петрова репрезентує синтез трьох видів масової комунікації – мас-медійної, публіцистичної, пропагандистської.

У процесі роботи над теоретичною частиною дисертантка продемонструвала свій дослідницький хист, вміння логічно й послідовно вирішувати поставлені наукові завдання. Скрупульозне опрацювання та систематизація наявних фундаментальних праць та окремих розвідок дали можливість дисертантці інтерпретувати наукову проблему як перспективну.

Зроблені пані Катериною Вальковою висновки, як до кожного з розділів, так і загальні, є достатньо повними й узагальнюють нарративну послідовність викладеного матеріалу відповідно до поставлених завдань, розкривають глибинну багатогранність проведеної наукової розвідки й демонструють практичні здобутки в напрямі еволюції подорожнього нарису, здатного змінюватися залежно від викликів часу.

Безперечну новизну отриманих результатів дослідження Катерини Геннадіївни, їх актуальність та самостійність засвідчує високий рівень публічної апробації висновків роботи – 8 публікацій у фахових наукових виданнях України, 2 статті у закордонних фахових виданнях, а також численні виступи на всеукраїнських й міжнародних наукових конференціях, засвідчені публікацією тез та матеріалів доповідей.

Автореферат дисертації цілком відповідає змістові й структурі роботи та зробленим у ній висновкам й повністю відображає основні наукові результати дослідження. Водночас рецензована робота не позбавлена зауваг, найбільш суттєвими вважаємо такі:

1. У першому розділі дисертації переконливо обґрунтована думка про те, що «Одноповерхова Америка» була написана Ільфом і Петровим не на замовлення влади, а є плодом авторської волі. Водночас припускається, що редакційне завдання кореспондентів «Правди», яке було підставою для дозволу від Політбюро на відрядження за океан, зводилося до підготовки для газети кількох матеріалів. І дійсно, у «Правді» було надруковано сім американських нарисів журналістів, які увійшли потім до книги. Видається, що порівняльний аналіз цих текстів привніс би в дисертацію, а саме в тему розмежування авторської волі й редакційного завдання цікаві нюанси.

2. Відкритим дискусійним питанням в дисертаційному дослідженні Катерини Валькової залишається обґрунтування причин того, що в документальній книзі подорожніх нарисів помітне місце займає пропагандистсько-ідеологічна складова, яка суперечить принципам документалізму. Хотілось би більше ясності, зрозуміло, наскільки це

можливо, у відповіді на питання про те, чи була більшовицька ідеологія щирим переконання письменників, чи ця тільки ідейна позиція, нав'язана владою. У зв'язку з цим, на нашу думку, було б доцільним залучити до аналізу приватні листи письменників із Америки, до яких неодноразово звертається дисертантка, але розглядає їх без урахування «заідеологізованості» авторів.

Наведені зауваження не мають принципового характеру і жодним чином не зменшують наукової цінності рецензованої роботи. Ураховуючи наукову значущість та новизну одержаних результатів, самостійність у проведенні дослідження, належну апробацію, зважаючи на те, що дисертація відповідає вимогам п. 11 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій, вважаємо, що дисертація Катерини Геннадіївни Валькової „Жанрово-комунікаційні особливості книги подорожніх нарисів Іллі Ільфа і Євгена Петрова „Одноповерхова Америка”, є вагомим внеском у поглиблення дослідницького дискурсу подорожнього нарису, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики.

Офіційний опонент – кандидат наук із соціальних комунікацій,

ст. викладач кафедри журналістики та філології

Сумського державного університету

Л. М. Дудченко

Вчений секретар

А. І. Рубан

Дудченко Л. М., Рубан А. І.
Л. М. Дудченко
А. І. Рубан

